

DANSK PATRULJETJENESTE I NORDØSTGRØNLAND

Af fhv. patruljemand *Steen Malmquist*

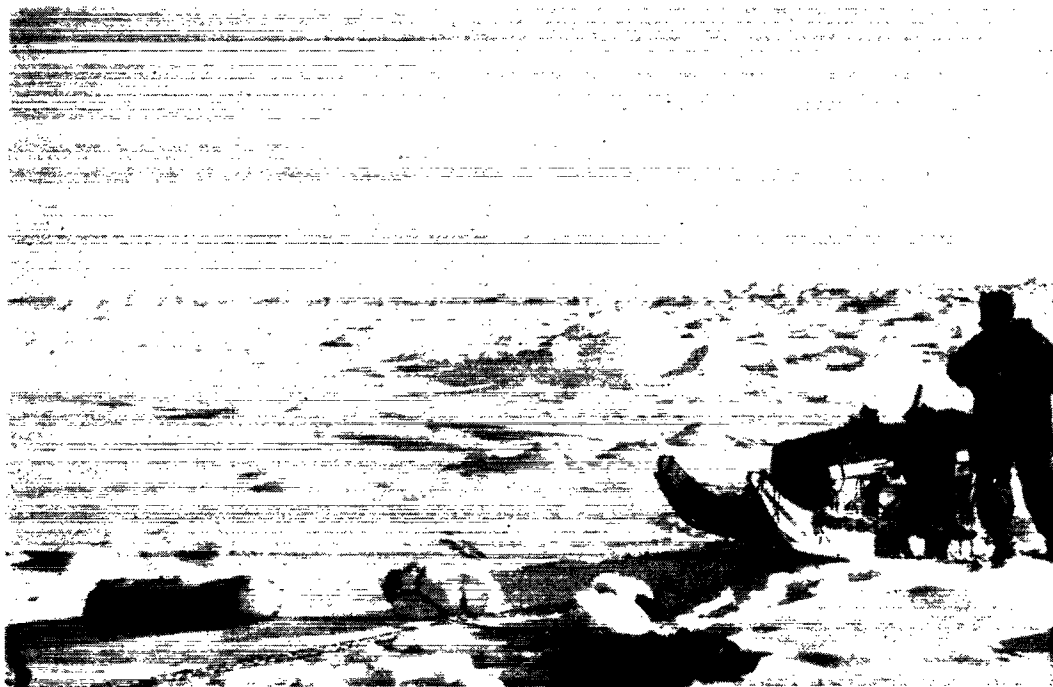
Patruljens start og historie

Fra midten af forrige århundrede til anden verdenskrigs begyndelse har Nordøstgrønland ligget hen som tumleplads for videnskabelige ekspeditioner og danske og norske fangstvirksomheder. Ekspeditionernes formål var i begyndelsen næsten udelukkende forsøg på at kortlægge hidtil ukendte egne af Grønlands nordøstkyst, men senere, da kortlægningen var nogenlunde tilendebragt, var det landets geologiske, arkæologiske, zoologiske og botaniske udforskning, der blev det primære.

Fangstselskaberne byggede på strækningen Kong Oscars Fjord til Danmarkshavn fangststationer med passende mellemrum, og mellemrummene blev i tidens løb fyldt ud med små rejsehytter, hvor fangstmændene kunne overnatte, når de var på fangstrejser.

Da krigen kom i 1939, befandt der sig i Nordøstgrønland et antal danske og norske fangstmænd samt enkelte overvintrende fra et par videnskabelige ekspeditioner. Det er klart, at disse menneskers tilstedeværelse på denne fjerne og vanskeligt tilgængelige del af østkysten, ikke var særlig gunstig i en krigstid, hvor det er vanskeligt at afse skibstonage; derfor blev en del af folkene evakueret, medens resten blev samlet i en militær enhed under navnet *Nordøstgrønlands danske Slædepatrulje*. På dette tidspunkt havde krigen i Europa allerede raset i en god tid. Patruljen bestod af et dusin mand, ikke mange skulle man mene, men deres styrke lå i et nøje kendskab til de landområder og kyststrækninger, de skulle berejse, og sidst, men ikke mindst deres rutine i arktisk rejseteknik.

Det var et stort og ansvarsfuldt job, som var blevet tildelt denne håndfuld mænd, men ved fælles hjælp og ved et godt sammenhold lykkedes det dem at gennemføre en effektiv afpatruljering af kysten fra Scoresbysund i syd til Norske Øer i nord, en strækning på 1000 km i lige linie, dertil kommer så fjordene og øerne. I 1943 blev den første tyske aktivitet i Nordøstgrønland observeret af et hold patruljefolk, det skete på Sabineøen. Under forsøg på at nå tilbage til Eskimonæs for at rapportere opdagelsen, blev danskerne dog overrumplet af en tysk patrulje, som erobrede slæder og hunde. Selv slap

*Patruljeslæde på vej over 79-fjorden i dyb sne.
Hundene er forspændt to og to efter Nome-systemet.*

Foto: Steen Malmquist

danskerne igennem til Eskimonæs til fods, efter en meget hård tur. Grønlands Administration i Godthåb blev selvfølgelig straks underrettet om episoden, og Eskimonæs fik travlt med at gøre klar til at modtage et eventuelt tysk angreb. Angrebet kom dog først næsten 2 uger senere og foregik i ly af mørket. Den tyske styrke var langt bedre udrustet end den danske, således havde danskerne kun almindelige rifler og pistoler, medens tyskerne var i besiddelse af automatiske våben. Da flere af folkene fra Eskimonæs var blevet sendt ud for at advare et hold nordpå, var der kun tre mand på stationen, da angrebet fandt sted, medens den tyske styrke vel har været tre gange så stor. Det blev hurtigt indlysende, at det ville være umuligt at holde tyskerne stangen; derfor trak danskerne sig tilbage, og det lykkedes dem efter en farefuld rejse, helt uden udrustning, at nå frem til Ellæ-stationen i Kejser Frantz Joseph Fjord.

Den ene episode afløste nu den anden, desværre faldt en dansk patruljemand således i et tysk baghold og blev dræbt. Flere patruljefolk blev taget til fange og ført til Sabine-øen, men det lykkedes dem alle at undslippe, da tyskerne var enfoldige nok til at benytte danskerne som hundekuske og vejvisere. En af disse tilfangetagne folk, *Marius Jensen*, benyttede en lejlighed, hvor han kørte for den tyske kommandant på Sabine-øen, til at

afvæbne denne og helt alene køre ham de 500 kilometer til Scoresbysund, hvorfra han senere blev overgivet til amerikanerne.

Sabineø-stationen blev ødelagt af amerikanske fly, dog lykkedes det den tyske besætning at undslippe med fly til Norge. Ligeledes måtte amerikanerne ødelægge Eskimonæs-stationen, da man frygtede, at tyskerne ville tilegne sig stationen og benytte den som basis for fremrykning sydover.

I slutningen af samme år opdagede et patruljehold, der var kørt ud fra patruljens nye station, som samme sommer var blevet bygget ved Dødemandsbugten, at tyskerne havde oprettet en ny station på nordøstkysten af Shannonøen. Uden tyskernes viden blev stationen udspioneret af patruljemanden Carlos Ziebell, som uset havde kunnet snige sig i læ af nogle klipper lige ved stationshuset, og herfra kunne han få et godt overblik over situationen.

Slædeholdet vendte om og underrettede om opdagelsen, man samlede så patruljens folk i de kommende måneder og forberedte et angreb på den tyske station.

Godt 4 måneder efter var man klar til at angribe stationen. Man var blevet forsinket af at vente på en amerikansk styrke, som skulle støtte patruljen under de kommende kamphandlinger, men det blev i sidste øjeblik opgivet af forskellige grunde, så patruljefolkene måtte, kun otte mand ialt, selv forsøge at bekæmpe den tyske styrke, hvis størrelse man ikke kendte på forhånd.

Angrebet fandt sted 19. april 1944. Patruljefolkene var godt forsynede med våben, men det viste sig desværre, at den tyske overmagt var alt for stor, så angriberne måtte trække sig tilbage, dog uden at lide tab, hvorimod tyskerne bødede med en dræbt og flere sårede. Et par måneder senere sendte amerikanerne et skib op for at tilintetgøre stationen, men da havde tyskerne allerede forladt den, antagelig afhentet af skib.

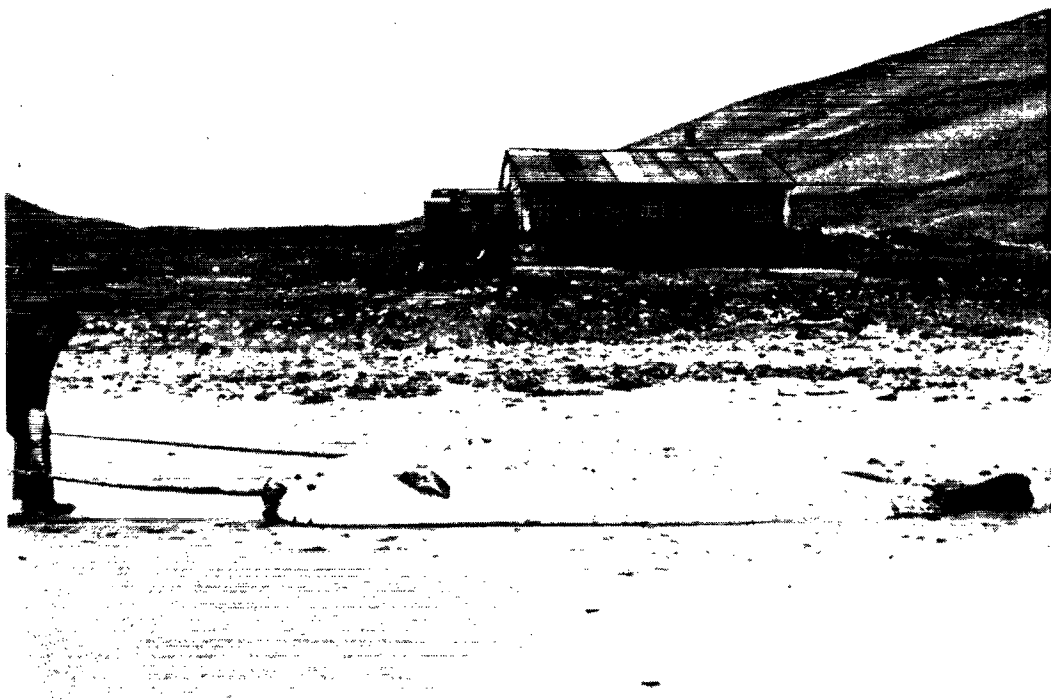
Kun een gang mere konstaterede man, at tyskerne forsøgte at anlægge vejstation i Nordøstgrønland. I efteråret 1944 opdagede amerikanske flyvere, at et ukendt skib havde sat folk i land på Lille Koldewey, kun en mil syd for det nuværende Danmarks-havn. Et coast guard-skib blev sendt op, og tyskerne blev tilfangetaget.

Dette var et kort resumé over krigstidens begivenheder i Nordøstgrønland.

Då krigen sluttede, blev slædepatruljen afviklet, og folkene rejste hjem. Men allerede samme år kom nye fangstmænd til kysten, i første omgang kun danske, og året efter norske.

Dr. Lauge Kochs geologiske undersøgelser af Kong Oscars – og Kejser Frantz Josephs fjorddistrikter blev genoptaget med ekspeditionshovedkvarter på Ellaø, og ved Danmarkshavn og Daneborg blev der bygget vejstationer.

I 1950, 5 år efter krigens ophør, blev det besluttet forsøgsvis at genoprette en slædepatrulje i Nordøstgrønland. Søværnet var interesseret i at få uddannet befalingsmænd i elementær arktisk rejseteknik og levevis. Ved siden af den rent militære opgave blev der

*Patruljefolkene må selv skaffe sig kød ved fangst.
En skudt narhval er her slæbt ind til Dødemandsbugten for at flenses.*

Foto: Vagn Petersen

tillagt den nyoprettede patrulje politimyndighed inden for det nordøstgrønlandske område, det vil sige fra Scoresbysunds norddistrikt til Nordostrundingen.

Den nye patrulje bestod det første år af 7 mand, hvoraf 2 var grønlandske instruktører, og den fik hovedkvarter i det gamle ekspeditions hus på Ellæ.

En slædepatrulje må selvsagt nødvendigvis have hunde til at trække slæderne, men da der i Nordøstgrønland kun findes hunde, som tilhører de to vejrstationer samt de få fangstfolk, måtte man indkøbe hundene i Diskobugten på Vestgrønland, og via København blev de så transporteret til Ellæ. Dog blev der overtaget enkelte hunde fra Pearyland-ekspeditionen, som blev afviklet samme år.

Efteråret kom, og man tog straks fat på en grundig uddannelse af personellet. Allerede inden isen lagde sig, havde man jagtet sæler fra motorbåd og kajak, således at man ved siden af det opsendte hundefoder, bestående af tørfisk og spæk, havde lidt frisk sælkød til fodring af hundene, inden de for alvor skulle i selen. Senere på vinteren blev der sat hajliner, som gav et pænt udbytte.

Med grønlanderne som instruktører gik man i gang med at bygge slæder, sy hunde-

seler, lave piske og skagler, og hvad der ellers hører til en komplet slædeudrustning, beregnet for langfart.

Ikke så snart havde isen lagt sin bærende flade over fjorden, før man for alvor kunne gå i gang med den praktiske undervisning i hundekørsdens krævende kunst. Selv om det nok den første tid kneb lidt med at håndtere pishen, varede det ikke længe, inden alle mand var i stand til at få hundene til at løbe i den retning, der ønskedes.

Slædeholdene sammensættes således, at der kører to mand på hvert hold, bestående af een slæde forspændt ti hunde. Een mand bliver hjemme for at tage sig af de daglige radioforbindelser med omverdenen.

Efterårsrejserne, som begyndte i november, blev ikke så lange det første år, da der jo udelukkende var lagt an på træning af mandskabet, så man på de kommende forårsrejser rigtigt kunne udnytte de vundne erfaringer til at få aspatruljeret så megen kyststrækning som muligt.

Træningsturene forløb tilfredsstillende uden uheld, og man samledes så i december hjemme på stationen, hvor man tilbragte mørketiden med at gøre forberedelser til forårsrejserne, samt med teoretisk undervisning af forskellig art. Det kan blandt andet nævnes, at alle mand blev undervist i modtagning og afsending af morsesignaler, samt betjening af det forhåndenværende radiomateriel. Denne undervisning blev foretaget af to af folkene, som hjemmefra var uddannet som telegrafister. Forskellige arter af hel- og halvautomatiske våben havde man også til opgave at afprøve i stærke kuldegrader og snefygning med mere. En vigtig del af undervisningen er undervisning i skindbehandling samt flænsning af forskellige dyrearter. En patruljemand skal kunne klare sig selv i en evt. nødsituation, derfor er det nødvendigt for ham at være helt på det rene med, hvorledes de forskellige dyrs skind og kød, beredt på den rigtige måde, kan give ham varme og en mæt mave. Han skal vide, at en moskusokse skal flænses senest 3 kvarter efter, at den er nedlagt, da den ellers gasser op, og kødet bliver ildesmagende. Han skal vide, hvorledes han skal flæns en remmesæl for at kunne udnytte skindet mest hensigtsmæssigt til forarbejdning af remme og piske. Han skal vide, hvor længe han skal koge eller stege bjørnekød, for at dræbe evt. trikiner, han skal lære at lave mad til sig og sine kammerater, da der ikke bliver udsendt faglærte kokke til patruljen; hver mand må tage sin ugentlig tårn i kabyssen. Men ved siden af det rent tjenstlige arbejde står det ham frit at opsætte rævefælder i terrænet eller drive anden lovlig jagt. Skindene af de nedlagte dyr tilfalder ham selv, dog med undtagelse af bjørneskind, for hvilke der er fastsat bestemte regler i en puljeordning.

Den største glæde har patruljemanden i sine hunde. De er eet og alt for ham. Han lever så tæt op ad dem til daglig, at han lærer hver enkelt hund at kende til bunds. Til gengæld lærer hundene også deres herre at kende, de ved, hvor de har ham, glad og fornøjet i fint føre, svedig og hidsig i dårligt føre. Men hundenes humør er næsten altid

Foto: Steen Malmquist

I dyb sne var det ofte en fordel at forsyne slædemederne med ski, der blev forstærkede med blik af gamle pemmikandser. Under de lange rejser var reparationer tit nødvendige.

godt, og selv i de mest håbløse situationer, hvor det måske har skortet på foder i mange dage, viser de en utrolig hengivenhed og evne til at hjælpe og yde det yderste for at få trukket slæden og læsset ud af det øjeblikkelige dilemma, vel vidende, at der venter dem et godt foder ved først givne lejlighed.

Det første forår kom. Man startede med to slæder til norddistriktet, medens en enkelt måtte klare syddistriktet. Den ene af nordslæderne tog sig hovedsagelig af fjordkørsel, medens den anden fortsatte nordover i lige linie til Danmarkshavn vejrstation. Da patruljen passerede Daneborg vejrstation for nordgående, havde den den triste opgave at optage rapport over begivenhederne omkring en ung telegrafists død. Denne var omkommet i en snestorm engang i februar.

Rejserne gik fint, og man nåede at gennemføre det fastlagte program. I slutningen af maj var holdene hjemme på stationen igen, og man tog straks fat på at gøre klar til tøbruddet, men ind imellem skulle der skydes sæler til hundefoder. I forårstiden foregår dette på isen, hvor sælerne ligger ved siden af deres åndehuller, eller i lange rækker langs med de åbne revner. Sælerne er meget sky, så længe de ligger oppe. Ved det mindste tegn på fare forsvinder de i deres huller, og så er de afskrevet for jægerne. Næ, man må

bruge list for uset at kunne komme på skudhold af dette vildt. Man ifører sig hvid anorak, helst også hvide bukser, og foran på geværet fastspænder man en lille slæde, på hvilken der ved hjælp af et par stivere er rejst et hvidt skydesejl, gennem hvis midte geværpiben stikker frem. I dækning af dette sejl kan man nu uden altfor stor risiko for at blive opdaget af sælen komme denne på en passende skudafstand og nedlægge den med et velrettet skud.

Hen på sommeren kom der besked hjemmefra, at patruljen fremtidig skulle have nyt hovedkvarter, hvortil man med første skibslejlighed vilde opsende byggematerialer og håndværkere, så stationen kunne være færdig allerede samme år.

Stationen på Ellæ blev nu forladt på nær to mand, som i sommermånederne skulle afpatruljere fjordene med motorbåd, for så om efteråret at blive transporteret til det nye hovedkvarter.

Patruljens mandskab var nu forøget til ti mand. De to grønlandske instruktører, og en af telegrafisterne, som kun skulle være der det første år, var rejst hjem, og så var der kommet nyt mandskab op hjemmefra. Det gamle personel skulle så i den kommende vinter instruere det nye.

Også denne vinter gik godt. Man havde fint føre og fik gennemkørt en væsentlig længere strækning af kysten end året forud.

Patruljen var nu ligesom faldet mere til rette, og man kunne arbejde inden for mere faste rammer, end det var muligt det første år, hvor man jo så at sige begyndte på bar bund.

Det tredje år, altså 1952-53, var der 11 mand ved patruljen, og man kunne således nu køre ud med fem slædehold. Allerede om efteråret ved første islæg fik patruljefolkene en stor opgave, idet den britiske Nordøstgrønlands-ekspedition, der var startet samme år, var kommet i uforudsete vanskeligheder, og derfor havde bedt patruljen om hjælp til at køre et hold weasels fra Hochstetter Forland op til Danmarkshavn. Denne hjælp blev ydet, og samtidig fik patruljefolkene lejlighed til grundigt at studere mekaniske transportmidlers anvendelighed kontra hundeslæder. Det må siges, at alle blev enige om, at hundeslæden var svær at erstatte med et rent mekanisk køretøj.

I det fine forårsføre nåede to slædehold helt op til Kronprins Christians Land, på 80 grader nord, og tilbage til hovedkvarteret i løbet af tre og en halv måned. Et hold som berejste egnene omkring Danmarkshavn, blev for en tid afbrudt i deres rejseplan, da de i samråd med folkene på Danmarkshavn måtte hjælpe med afhentning af den omkomne kaptajn Jensen, den danske forbindelsesofficer på den britiske ekspedition, som i april styrtede ned fra en klippe og blev dræbt ca. 100 km sydvest for Danmarkshavn. Og endelig nåede to slædehold sydover til Mesters Vig.

Sommeren 1953 blev en af de mærkeligste, man har oplevet i Nordøstgrønland i mange år. Der var så godt som ingen stori ud for kysten, så det bevirkede, at en meget

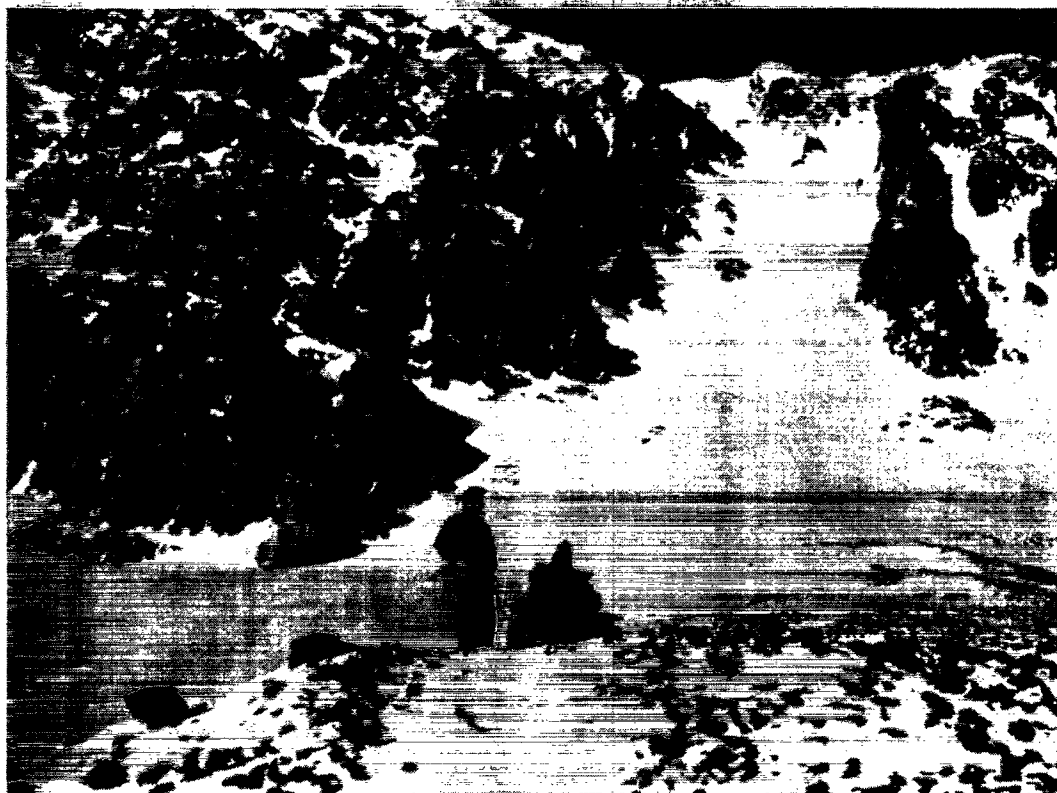
*Dyb sne på Ingolfssfjorden på 80° 30' nord på vej mod Nordostrundingen.
Her måtte hver dagsrute tilbagelægges to gange for at få bragt læsset frem i det tunge føre.*

Foto: Steen Malmquist

voldsom dønning stod ind på kysten og undergravede denne, så der mange steder blev taget op til 5–6 meter af brinkerne. Een fordel bragte det isløse år dog med sig, og det var, at patruljens motorbåde, uden at møde isvanskeligheder af nogen art, kunne komme til at sejle forsvarlige depoter ud for den kommende køresæson. På grund af den stærke dønning, opstod der en voldsom brænding langs kysterne, så det kunne være meget vanskeligt at få depoterne transporteret i land fra motorbådene med slæbejollerne, og det skete da også adskillige gange, at folkene fik sig en forsvarlig dukkert i det kolde vand, når båden blev tippet rundt i brændingen.

Den efterfølgende vinter blev meget hård. Der kom et kolossalt snefald, som man heller ikke havde kendt mage til i mange år. Det stærke snefald i forbindelse med en mildning på 10 dage i februar, forårsagede, at der dannede sig en isskorpe i snelaget, som vanskeliggjorde det for moskusokserne at grave sig ned til føden, som hovedsagelig består af polarpil, og dette afstedkom, at mange okser bukkede under for sulten, nogle kør kastede kalvene for tidligt, og andre kalve er antagelig døde efter fødselen, da de ikke kunne skaffe sig tilstrækkelig næring fra deres udsultede mødre. Moskusbestanden blev hårdt beskattet denne vinter, men forhåbentlig vil der nu følge nogle gunstige år.

Også slædekørslen blev vanskeliggjort af den dybe sne, som lå overalt. Det blev nød-

En af slædepatruljens varder ved Kap Prins Knud på nordsiden af Kronprins Christians Land.

Foto: Steen Malmquist

vendigt at gå bort fra den almindelige forspændingsmetode, hvor hundene går foran slæden i en vifte, og i stedet lade dem gå to og to ved siden af hinanden, således at de to forreste kunne træde spor for de resterende, som så bedre kunne bruge kræfterne til at trække slæden med. Trods det dårlige føre nåede to slædehold til Vejrstation Nord, via Kronprins Christians Land og Nordostrundingen, men måtte blive på stationen sommeren over, da tilbagekørsel ikke kunne nås inden tøbruddet. På denne lange tur kørtes med to slæder, men kun med een mand på hver, da man på denne måde kunne transportere et betydeligt kvantum hundefoder og proviant. På det ca. 1000 kilometer lange stræk fra Danmarkshavn til Nord, havde man kun eet depot at støtte sig til, men det viste sig at være stærkt decimeret af ræve, da man nåede dertil. Man nåede dog til Station Nord uden synderlige uheld.

Et andet hold nåede ind over indlandsisen til Dronning Louises Land, hvor det besøgte hovedkvarteret for den britiske ekspedition. Holdet havde ligeledes et meget dårligt føre. Men i sydterrænet, hvor de store fjældvægge kunne give læ for vinden, lå

*Under et ophold ved Station Nord foråret 1954
overværede patruljekørerne en nedkastning af solarolietromler, der foregik i frit drop, som billedet viser.*

Foto: Steen Malmquist

sneen dog højest. To slædehold lå hernede og svømmede i sne til livet, men fik gennemkørt de fleste af de planlagte strækninger.

Slædeholdene var hjemme i hovedkvarteret inden 1. juni, dog blev et af de sydgående hold på Ellaø, hvor det skulle oversomme for at sejle depoter ud i sydterrænet i den forholdsvis lange sejsæson, som der er ved Ellaø. Om efteråret skulle de så vende tilbage ved første islæg. Holdene ved Station Nord oplevede det mærkelige, at isen overhovedet ikke brød op i områderne vest og nordvest for Kronprins Christians Land den sommer, så der var mulighed for at køre med slæde hele sommeren. Der blev da også foretaget en rejse til munden af Independencefjorden i juni, og omkring 1. august blev der kørt en depottur til munden af Danmarksfjorden. I slutningen af august blev holdene med en del af hundene afhentet med fly og returneret til hovedkvarteret. Forsøgsvis blev der sendt to andre folk til Nord, som skulle overvintre der og undersøge mulighederne for at oprette en varig patruljepost heroppe.

Efterårsrejserne i 1954 blev fulgt af uheld. Et hold, der netop var startet fra hovedkvarteret for nordgående, blev i et fjeldpas overfaldet af en voldsom snestorm, som i løbet af forbavsende kort tid begravde deres telt i en kompakt snedrive, der, takket være den stærke blæst, blev føjet hård som cement. Teltstængerne kunne ikke tage

trykket fra sneen og brækkede. De to mand i teltet, måtte skære hul i teltdugen, og grave sig op til overfladen, trække deres renskindspose med derop, og så prøve at ride stormen af i fri luft, liggende i poserne. Da de havde ligget her i halvandet døgn, og stormen stadig fortsatte, turde de ikke tage risikoen for at blive liggende, da de begge var stærkt forkomne. De tog chancen og begav sig hjemover sammen med deres hunde. Efter ti timers march kom de med forfrosne hænder og ondt i lungerne til stationen, hvor de straks kom under behandling. Tre af hundene kom først nogle dage senere.

Et andet hold blev overrasket af et snefald, som uden afbrydelse varede i ca. 1 måned, nede i Kejser Frantz Joseph Fjorden. Efterårsisen kunne ikke bære vægten af snelaget og knækkede (ligeså stille) for derefter at sejle til havs fra kysten omkring Kap Franklin og nordover mod Myggbukta. Da isen drev ud, lå holdet i telt knap 800 meter fra den nyopståede iskant og måtte skyndsomt søge mod land, da der allerede var opstået en revne mellem telt og land på et par meters bredde. Der måtte trædes omkring 16 dobbeltspor med ski foran slæden i den dybe sne for overhovedet at få hundene og slæden frem, men efter meget besvær nåede man da over revnen og kom op på land, hvor teltet blev rejst. Dagen forinden var holdet kørt gennem isen i en af sne overdækket revne, og alt var blevet vådt, samtidig med at så godt som alt petroleum var mistet. Der fulgte nu en frygtelig tid i teltet. Provianten var allerede for flere dage siden blevet underlagt en streng rationering. Det var umuligt at komme frem langs kysten, hvor isen var gået helt ind, på grund af stadig sneen og bundløst føre. Tøjet kunne ikke blive tørret, da man manglede petroleum til primusapparaterne. På nær et par dåser sardiner slap provianten helt op, og hundefoder var det længe siden, man havde haft; men vejret ville ikke bedres. Efter mange dages forløb besluttede man så at løbe risikoen og forsøge at gå nordover til Myggbukta Vejrstation, som lå 45 km nordligere. Teltet blev efterladt, ligeledes slæden, og med en mand forrest til at træde spor startede man så med alle hundene i hælene nordover. Det tog tre dage at komme til Myggbukta, hvor man blev godt modtaget af den tre mand store norske besætning. De sultne maver blev fyldt, og i løbet af en uges tid var hunde og mænd kommet nogenlunde til hægterne igen, og på en lånt slæde fortsatte man så til hovedkvarteret, hvortil man først kom den 30. december midt i den mørkeste mørketid.

I midten af februar startedes forårsrejserne, og det blev et forår uden lige med fint føre, lige bortset fra det sydligste sydterræn. Dette forår blev så godt som hele kysten fra Station Nord til Carlsbergfjorden berejst, ialt 7000 slædekilometer.

Jeg håber, at man har fået et lille indblik i Slædepatruljens arbejde i Nordøstgrønland. I fredstid er det et sundt, friskt og lærerigt arbejde. Men ved et eventuelt fredsbrud, ved patruljemanden også, hvor han hører hjemme, han ved, han til enhver tid kan klare vanskelige situationer, som måtte forekomme, og han har fremfor alt lært at stole på sig selv og sit hundespand.